

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА АНАЛІТИЧНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ»**

*Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітня програма «Ефективність захисту соціально-економічних систем»
Статус навчальної дисципліни обов'язкова
Мова навчання українська*

Дніпро – 2024

УДК 658.005
К 65

*Схвалено Науково-методичною радою
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
(протокол № 4 від 23.10.2023 р.)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Сергій ГОЛОЦВАН, директор ТОВ «ВЕРТИКАЛЬ-ІНВЕСТ»;
Андрій ЛОЩЕНКО, керівник відділу фінансово-економічної безпеки
ТОВ «БРІКСТЕХ».

УКЛАДАЧІ:

Надія ФІСУНЕНКО, завідувач кафедри аналітичної економіки та менеджменту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат економічних наук;

Тетяна АЛЬОШИНА, професор кафедри аналітичної економіки та менеджменту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат економічних наук, доцент;

Тетяна ОСТАПЕНКО, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат економічних наук, доцент.

К 65 Фісуненко Н. О., Альошина Т. В., Остапенко Т. М. Навчально-методичний комплекс з навчальної дисципліни «Конкурентоспроможність соціально-економічних систем» для здоб. вищ. освіти спец. 051 «Економіка» ден. та заоч. форм навч. Дніпро : ДДУВС, 2024. 42 с.

Навчально-методичний комплекс розроблено для поглибленого засвоєння здобувачами вищої освіти необхідних теоретичних знань та практичних навичок щодо управління конкурентоспроможністю соціально-економічних систем за сучасних умов господарювання.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	8
СИЛАБУС.....	13
ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	19
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	21
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	26
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ.....	32
ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	40

ВСТУП

Досягнення конкурентоспроможного стану на ринку є основним завданням соціально-економічної системи, оскільки це засвідчує зростання обсягу реалізації продукції, зменшення непродуктивних витрат та підвищення ефективності здійснених витрат, сформованість інтелектуально-кадрового потенціалу, високу інвестиційно-інноваційну активність та фінансову стійкість. Тому бути конкурентоспроможним для підприємства означає функціонувати на ринку, отримувати прибуток, виконувати фіскально-соціальні функції перед державою.

Для сучасних представників соціально-економічних систем, які прагнуть до зростання частки на ринку або до її збереження, важливо використовувати досвід суб'єктів вже розвинутого ринкового середовища, зокрема в побудові управлінської моделі конкурентоспроможності, використанні інформаційно-аналітичних способів оцінювання та формуванні механізму підвищення ефективності інвестиційно-інноваційного забезпечення конкурентоспроможності, реалізації системи заходів міжгалузевого та міжрегіонального співробітництва у досягненні на ринку добросовісної конкуренції.

Метою навчально-методичного комплексу до навчальної дисципліни «Конкурентоспроможність соціально-економічних систем» є поєднання теоретичних знань і практичних навичок в засвоєнні основних тем курсу, спрямований на формування здатності самостійно мислити, на поглиблене опанування навчального матеріалу і засвоєння теоретичних знань щодо оцінювання та управління конкурентоспроможністю соціально-економічних систем.

Завданням навчально-методичного комплексу до навчальної дисципліни «Конкурентоспроможність соціально-економічних систем» є:

- висвітлення структурно-логічної схеми змісту тем лекцій для здобуття переліку компетентностей, які будуть формуватися на заняттях;
- надання переліку питань, проблемних ситуацій, для формування практичних навичок у здобувачів вищої освіти;
- надання методичних рекомендацій для підготовки здобувачів до самостійної та індивідуальної роботи;
- надання тестових завдань для самопідготовки здобувачів з тем лекцій та питань для контролю (самоконтролю) здобувачів;
- надання списку основної і додаткової літератури до дисципліни.

Навчально-методичний комплекс спрямований на допомогу здобувачам вищої освіти у засвоєнні необхідних теоретичних знань з дисципліни, набутті навичок щодо ідентифікації всіх видів конкурентних переваг, якими володіє підприємство, визначенні тих, що необхідно досягнути в майбутньому для поліпшення його конкурентоспроможності; використанні чинників конкурентоспроможності для створення конкурентних переваг підприємства; розрахунках, пов'язаних з оцінюванням рівня конкуренції в галузі; визначенні масштабів конкурентного галузевого середовища підприємства й оцінюванні розташування сил на ринку; обґрунтуванні організаційно-технічних рішень щодо підвищення якості продукції і продуктивності виробництва; економічному обґрунтуванні та конкретизації функції управління конкурентоспроможністю підприємства; моделях та методиці оцінювання конкурентоспроможності підприємства.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Конкурентоспроможність соціально-економічних систем» є формування у майбутніх фахівців економістів основ сучасної теорії конкуренції, формування системного підходу до розуміння конкурентних ситуацій в галузі та на ринку, основних умінь і навичок конкурентного управління, розроблення та реалізації конкурентних стратегій підприємства в умовах зростаючої конкуренції на національних і глобальних ринках.

Вивчення дисципліни забезпечує формування компетентностей за освітньою програмою:

Інтегральна компетентність: Здатність визначати та розв'язувати складні економічні задачі та проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері економіки або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов та вимог.

Загальні компетентності:

ЗК2 – Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК8 – Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

Спеціальні компетентності:

СК3 – Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки.

СК10 – Здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем.

СК12 – Здатність розпізнавати та аналізувати ризики функціонування соціально-економічних систем.

СК14 – Здатність забезпечувати захист соціально-економічних систем в мінливих умовах зовнішнього середовища.

Програмні результати навчання:

ПРН1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем.

ПРН12. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики.

ПРН14. Розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально-економічних систем.

ПРН16. Розпізнавати та аналізувати ризики функціонування соціально-економічних систем.

Зміст програмного матеріалу

Тема 1. Сучасні теорії конкуренції

Тема 2. Державне регулювання конкуренції

Тема 3. Діагностика конкурентного середовища підприємства

Тема 4. Визначення потенціалу конкурентоспроможності соціально-економічних систем та її складових

Тема 5. Формування конкурентних переваг соціально-економічних систем

Тема 6. Методи забезпечення конкурентних переваг соціально-економічних систем

Тема 7. Управління конкурентоспроможністю соціально-економічних систем

Тема 8. Розроблення і реалізація програм підвищення конкурентоспроможності соціально-економічних систем

Тема 9. Оцінювання ефективності сучасних моделей управління конкурентоспроможністю соціально-економічних систем

Рекомендована література

1. Ferrara L. International Macroeconomics in the Wake of the Global Financial Crisis. *Springer*, 2018. 298 p.

2. Mateer D., Coppock L. Principles of Microeconomics. W. W. Norton & Company, 2018. 689 p.

3. Musgrave F. Macroeconomics (6th ed.) Barron's Educational Series, 2018. 352 p.

4. Базилевич В. Д. Макроекономіка: підручник. К. : Знання, 2019. 694 с.

5. Базилевич В. Д. Економічна теорія: політична економія: навч. посібник (9-е вид.). К. : Знання, 2014. 710 с.

6. Білецька Л., Савич В., Білецький О. Економічна теорія. Політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. К. : ЦУЛ, 2017. 688 с.

7. Варналій З. С. Конкуренція і підприємництво: монографія. К. : Знання України, 2015. 463 с.

8. Горлач М. І. Економічна теорія: підручник. К. : ЦУЛ, 2017. 532 с.

9. Гронтковська Г. Макроекономіка: навч. посібник. К. : ЦУЛ, 2017. 672 с.

10. Янковий О. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: монографія. Одеса : Атлант, 2013. 470 с. URL : http://oneu.edu.ua/wpcontent/uploads/2018/01/monografiya_ep_2013.pdf.

11. Лупак Р. Л., Васильців Т. Г. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посібник. Львів, 2016. 484 с.

12. Миколенко І. Г. Особливості конкурентних стратегій розвитку підприємств України. Social and Economic Changes of contemporary society. Monograph. Opole : The Academy of Management and Administration in Opole, 2017. Pp. 124-130.

13. Нагачевська Т. В., Феліксова Л. Ю. Напрямки формування міжнародної конкурентоспроможності ІТ-сектору України. *Bezpieczeństwo w cyberprzestrzeni wyzwaniem XXI wieku*. Wrocław : Uniwersytet Wrocławski, 2016. 12 с.

14. Паршина О. А. Управління конкурентоспроможністю продукції машинобудування: концепції, рішення, стратегії: монографія. Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2010. 287 с.

15. Наливайко А. П., Гребешкова О. М., Решетняк Т. І. та ін. Стратегія підприємства у постіндустріальній економіці: монографія. К. : КНЕУ, 2017. 418 с.

16. Цибульська Е. І. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посібник для студ. спец. 051 «Економіка». Харків : Вид-во НУА, 2018. 320 с.
URL : http://www.dut.edu.ua/uploads/1_1767_46483511.pdf.

17. Шевченко Л. С. Стратегічний бізнес-консалтинг: навч. посібник. Харків : Право, 2019. 302 с.

18. Шевченко Л. С. Стратегічний інноваційний менеджмент: навч. посібник. Харків : НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2019. 155 с.

Форми підсумкового контролю

Для навчальної дисципліни «Конкурентоспроможність соціально-економічних систем» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають: залік; стандартизовані тести; аналітичні звіти, реферати, есе; розрахункові та розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; презентації здобувачів та виступи на наукових заходах; розрахункові роботи тощо.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма навчальної дисципліни

ТЕМА 1. СУЧАСНІ ТЕОРІЇ КОНКУРЕНЦІЇ. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНЦІЇ. ДІАГНОСТИКА КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

Конкуренція: економічна сутність та еволюція поглядів. Розвиток теорії конкуренції. Конкуренція як рушійна сила ринку: функції та види. Елементи механізму конкурентної боротьби. Глобалізація як об'єктивний фактор загострення конкуренції.

Сутність та інструментарій державного регулювання конкуренції. Поняття недобросовісної конкуренції та монополістичних порушень. Правові засади державного регулювання економічної конкуренції. Види відповідальності за порушення антимонопольного законодавства

Сутність та складові конкурентного середовища соціально-економічних систем. Показники інтенсивності конкуренції. Принципи діагностики конкурентного середовища та аналізу діяльності конкурентів.

ТЕМА 2. ВИЗНАЧЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ТА ЇЇ СКЛАДОВИХ. ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ. МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Сутність поняття «потенціал підприємства». Складові елементи потенціалу конкурентоспроможності соціально-економічних систем. Засади системного управління та формування структури конкурентного потенціалу соціально-економічних систем.

Сутність та сфери формування конкурентних переваг. Властивості конкурентних переваг. Види та джерела формування конкурентних переваг.

Основні підходи і напрями забезпечення конкурентних переваг соціально-економічних систем. Методи та засоби реалізації політики забезпечення конкурентних переваг соціально-економічних систем.

Поняття конкурентоспроможності соціально-економічних систем та механізм її формування. Засади системного управління конкурентоспроможністю соціально-економічних систем. Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності соціально-економічних систем.

Концепція розробки та забезпечення реалізації програми підвищення конкурентоспроможності соціально-економічних систем. Етапи розробки програми підвищення конкурентоспроможності соціально-економічних систем. Напрями формування економічного механізму підвищення конкурентоспроможності соціально-економічних систем. Розробка і реалізація конкурентної стратегії соціально-економічних систем.

Методичні підходи до діагностики та управління конкурентоспроможністю соціально-економічних систем в сучасній парадигмі управління. Формування конкурентних переваг на інноваційних засадах управління конкурентоспроможністю соціально-економічних систем.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль – це перевірка рівня засвоєння знань, навичок, вмінь та інших компетентностей за певний період навчання (навчальний семестр).

З навчальної дисципліни «Конкурентоспроможність соціально-економічних систем» передбачено:

- для заочної форми навчання – залік та екзамен.

Критерії та засоби оцінювання успішності навчання

Критерієм успішного проходження Здобувачем підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки визначається за допомогою якісних критеріїв і трансформується в мінімальну позитивну оцінку використовуваної рейтингової шкали.

Критерії оцінювання аудиторної, самостійної та індивідуальної роботи розроблено кафедрою індивідуально під навчальну дисципліну, з урахуванням загальних критеріїв, визначених Положенням про організацію освітнього процесу у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ.

Критерії оцінювання аудиторної роботи

БАЛІ	ПОЯСНЕННЯ
5	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики
4	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики
3	Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками

2	Питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення
1	Курсант, студент, слухач не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань
0	Відсутність на занятті

**Критерії оцінювання самостійної роботи здобувачів
денної форми навчання**

БАЛЛИ	ПОЯСНЕННЯ
11-15	Питання, винесені на самостійну роботу, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі завдання, передбачені самостійною роботою, виконані в повному обсязі. Під час самостійної роботи продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання та розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики
6-10	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час самостійної роботи продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики
1-5	Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; поставлені завдання, передбачені планом самостійної роботи, виконані, деякі види завдань виконані з помилками. Окремі питання засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення
0	Здобувач не готовий до виконання самостійного завдання, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань

**Критерії оцінювання індивідуальної роботи
здобувачів денної форми навчання**

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
11-15	Питання, винесені на самостійну роботу, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі завдання, передбачені самостійною роботою, виконані в повному обсязі. Під час самостійної роботи продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання та розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики
6-10	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час самостійної роботи продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики
1-5	Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; поставлені завдання, передбачені планом самостійної роботи, виконані, деякі види завдань виконані з помилками. Окремі питання засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення
0	Здобувач не готовий до виконання самостійного завдання, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань

Для денного навчання

Розрахунок підсумкової оцінки з навчальної дисципліни «Стратегічний менеджмент» здійснюється відповідно до формули:

$$P = PK + E \leq 100,$$

де PK – бали за поточний контроль (40-60 балів),

З – бали за результатами складання екзамену

Поточний контроль (ПК)			Підсумковий контроль ЕКЗАМЕН (Е)
Аудиторна робота	Самостійна робота	Індивідуальна робота	
≤ 30	≤ 15	≤ 15	≤ 40
≤ 60			
Підсумкова оцінка у випадку заліку (П) = ПК+ Е ≤ 100			

Для заочної форми навчання

Розрахунок підсумкової оцінки з навчальної дисципліни «Стратегічний менеджмент» здійснюється відповідно до формули:

$$\mathbf{П=ПК+Е\leq 100,}$$

де ПК – бали за поточний контроль (40-60 балів),

З – бали за результатами складання екзамену

Поточний контроль (ПК)			Підсумковий контроль ЕКЗАМЕН (Е)
Аудиторна робота	Самостійна робота	Індивідуальна робота	
≤ 20	≤ 30	≤ 10	≤ 40
≤ 60			
Підсумкова оцінка у випадку заліку (П) = ПК+ Е ≤ 100			

Підсумкова оцінка для денної/заочної форми навчання з дисципліни «Конкурентоспроможність соціально-економічних систем» визначається як середньозважене оцінок, отриманих Здобувачем за кожен семестр вивчення дисципліни. Саме ця оцінка виставляється у додаток до диплома.

$$\mathbf{П= \frac{w_1*П_1+w_2*П_2+...w_N*П_N}{w_1+w_2+w_N} \leq 100,}$$

де П – підсумкова оцінка з навчальної дисципліни;

П₁, П₂, ...П_N – підсумкові оцінки (за 100-бальною шкалою) за кожен семестр вивчення дисципліни, незалежно від форми контролю (залік, екзамен);

N – кількість семестрів, протягом яких вивчалася дисципліна;

w₁, w₂, ...w_N – кількість кредитів ЄКТС дисципліни у відповідному семестрі.

Для навчальної дисципліни «Конкурентоспроможність соціально-економічних систем» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають: залік; екзамен; стандартизовані тести; аналітичні звіти, реферати, есе; розрахункові та розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; презентації здобувачів вищої освіти та виступи на наукових заходах; розрахункові роботи тощо.

СИЛАБУС

Опис навчальної дисципліни

Дисципліна «Конкурентоспроможність соціально-економічних систем» для денної/заочної форми навчання має кількість кредити ЄКТС, розподіл годин на вивчення дисципліни та кількість відповідно до освітньої програми.

Політика курсу («правила гри»)

Несвоєчасно виконані завдання через хворобу здобувач самостійно доопрацьовує на консультаційних заняттях та отримує відповідні бали.

У разі пропущених занять з поважної причини (академічна мобільність, участь у конференціях, олімпіадах та інших наукових заходах) здобувач самостійно доопрацьовує на консультаційних заняттях та отримує відповідні бали.

У разі пропущених занять з неповажної причини здобувач доопрацьовує на консультаційних заняттях, але бали не отримує.

Наслідком незадовільної поведінки студента, запізнення на заняття є вимога викладача самостійно опрацювати навчальний матеріал та надати (презентувати, показати) результати навчання на консультаційному занятті.

Учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності, уникати плагіату як виду порушення доброчесності.

Вимоги викладача

Головна вимога викладачів – це дотримання здобувачами загальних принципів етики і моралі.

Під час аудиторних занять здобувачі є активними учасниками освітнього процесу: вони залучаються викладачем до організації та проведення заняття, за що отримують відповідні бали. Крім того, на заліковому тижні здобувачі зобов'язані мати конспект, укладений власноруч.

На заняття здобувачі вищої освіти повинні вчасно приходити до аудиторії відповідно до затвердженого розкладу (у разі запізнення на заняття до деканату подається пояснювальна записка).

Під час лекційного чи семінарського заняття забороняється: вживати їжу та жувальну гумку, залишати аудиторію без дозволу науково-педагогічного працівника; заважати науково-педагогічному працівнику проводити заняття, а студентам навчатися.

Під час контролю знань здобувач вищої освіти повинен: бути підготовлений відповідно до вимог робочої програми навчальної дисципліни «Конкурентоспроможність соціально-економічних систем»; розраховувати на власні знання (не шукати інші джерела інформації – мобільні телефони, планшети чи іншими мобільні пристрої, списування, плагіат, тощо); не заважати іншим; виконувати усі вимоги науково-педагогічного працівника щодо контролю знань.

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Тема / тематичний блок	Література	Вид заняття, кіл-ть годин	Метод навчання	Метод оцінювання	Кіл-ть балів	Термін виконання
Тема 1. Сучасні теорії конкуренції. Державне регулювання конкуренції. Діагностика конкурентного середовища підприємства		лекція – 4 год.	методи евристичних питань, стимулювання творчої активності	експрес-опитування	20	Згідно з розкладом занять
		семінарське заняття – 2 год.	стимулювання і мотивації	усні опитування		
		самостійна завдання	метод занурення, методи	дискусія		
		індивідуальне завдання	спонукально-пошуковий	демонстрація презентаційного матеріалу		
Виконання самостійної роботи		самостійне завдання	методи стимулювання і мотивації	тестування	30	за тиждень до початку сесії
Виконання індивідуальної роботи		індивідуальне завдання	спонукально- пошуковий	есе/тези доповідь на конференцію/ реферат	10	за тиждень до початку сесії
		Підсумковий контроль	залік	Тестові завдання	40	Згідно з розкладом занять
Тема 2. Визначення потенціалу конкурентоспроможності		лекція – 2 год.	методи евристичних питань, стимулювання творчої активності	експрес-опитування	20	Згідно з розкладом занять
		практичне заняття – 2 год.	навчально-пізнавальної діяльності	усні опитування		

Тема / тематичний блок	Література	Вид заняття, кіл-ть годин	Метод навчання	Метод оцінювання	Кіл-ть балів	Термін виконання
соціально-економічних систем та її складових. Формування конкурентних переваг соціально-економічних систем. Методи забезпечення конкурентних переваг соціально-економічних систем		самостійна робота	метод занурення, методи стимулювання і мотивації	дискусія		
		індивідуальне завдання	спонукально-пошуковий	демонстрація презентаційного матеріалу		
Виконання самостійної роботи		самостійне завдання	методи стимулювання і мотивації	тестування	30	за тиждень до початку сесії
Виконання індивідуальної роботи		індивідуальне завдання	спонукально- пошуковий	есе/тези доповідь на конференцію/ реферат	10	за тиждень до початку сесії
		Підсумковий контроль	екзамен	Тестові завдання	40	Згідно з розкладом занять

Оцінка успішності навчання

Політика виставлення балів.

Контроль успішності навчальної діяльності здобувачів вищої освіти поєднує контрольні заходи й аналітичну роботу. Академічні успіхи здобувачів вищої освіти визначаються за допомогою контрольних заходів, передбачених навчальним планом, з обов'язковим переведенням підсумкових оцінок до національної шкали та шкали ЄКТС:

В університеті встановлюється єдина максимальна сума балів за всі види робіт з навчальної дисципліни – 100 балів.

Встановлюються: максимальні суми балів за виконання завдань у рамках аудиторної, самостійної та індивідуальної роботи – 60 балів; 40 балів – за виконання завдань, винесених на підсумковий контроль.

Критерії оцінювання успішності навчання.

Аудиторна робота здобувача оцінюється на кожному семінарському занятті за 20-ти бальною системою оцінювання.

Оцінювання відповіді здобувача вищої освіти на семінарських заняттях відбувається наступним чином:

Оцінка «20» – питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі.

Оцінка «15» – питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі з неістотними неточностями.

Оцінка «10» – питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер.

Оцінка «5» – питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру.

Оцінка «1» – здобувач вищої освіти не готовий до заняття.

Оцінка «0» – здобувач відсутній на занятті.

«0» та «1» бали здобувач вищої освіти має змогу відпрацювати черговому викладачу кафедри (гідно з графіком надання консультацій науково педагогічним складом кафедри).

За самостійну роботу здобувач вищої освіти отримує бали після виконання наступних завдань:

1. Проходження тестових завдань в системі СУДН «MOODLE» тем курсу – від 5 до 30 балів;

За виконання індивідуальних завдань здобувач вищої освіти отримує бали після виконання наступних завдань:

1. Підготовка доповіді – до 5 балів

2. Підготовка тексту реферату та доповіді по ньому – до 10 балів

3. Виконання індивідуальних творчих завдань (за погодженням з викладачем та відповідно до програм курсу) – до 10 балів;

4. Підготовка есе з тематики питань, передбачених програмою – до 10 балів;

5. Підготовка тез наукових доповідей, статей та участь у конференціях, круглих столах – до 10 балів.

Оцінювання самостійної та індивідуальної роботи здійснюється викладачем на власний розсуд, в залежності від досконалості виконаного завдання.

Здобувач вищої освіти допускається до складання підсумкового контролю у разі, якщо ним виконані всі передбачені РПНД поточні завдання та сума балів поточного контролю не менше ніж 40.

Для навчальної дисципліни «Конкурентоспроможність соціально-економічних систем» підсумковий контроль у I семестрі вивчення дисципліни проводиться у формі – заліку, у II семестрі вивчення навчальної дисципліни у формі – екзамену.

Для навчальної дисципліни «Конкурентоспроможність соціально-економічних систем» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають:

- завдання для семінарських та практичних занять (на семінарських та практичних заняттях викладач оцінює виступи здобувачів вищої освіти, їх активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою думку тощо. Перелік тем семінарських занять та завдання, що розв'язуються, визначається робочою програмою навчальної дисципліни. Підсумкові оцінки за семінарське та практичне заняття вносяться у відповідний журнал);

- завдання для індивідуальної та самостійної роботи здобувачів вищої освіти, теми рефератів (передбачаються робочою програмою навчальної дисципліни. Виконання завдань, які виносяться на самостійну та індивідуальну роботу, контролюється науково-педагогічним працівником під час консультацій);

- завдання для підсумкового контролю (використовуються як засіб контролю знань здобувачів вищої освіти після вивчення навчальної дисципліни; дозволяють оцінити досягнутий особою рівень сформованості знань, умінь і навичок);

- тести (можуть використовуватися для діагностики успішності під час аудиторних та практичних занять або як форма самоконтролю).

Питання для підсумкового контролю

1. Конкуренція і конкурентоспроможність як рушійна сила розвитку суспільства.

2. Наукові принципи управління конкурентоспроможністю.

3. Методичні основи оцінки конкурентоспроможності різних об'єктів.

4. Зміст системи забезпечення конкурентоспроможності.

5. Основні напрямки підвищення конкурентоспроможності української економіки.

6. Методи визначення рівня монополізму на ринках промислової продукції.

7. Проблеми стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств.

8. Формування конкурентних переваг підприємства на основі його ексклюзивних цінностей.

9. Розвиток малого підприємництва в Україні.

10. Теоретичні проблеми неконкурентної приватизації;

11. Монополізованість промисловості України і тенденції формування ринкових суб'єктів господарювання.

12. Підвищення конкурентоспроможності виробництва в країнах з перехідною економікою.

13. Шляхи підвищення ефективності та конкурентоспроможності глобальних компаній.

14. Сутність конкуренції та її роль у ринковій економіці.

15. Міжнародна конкуренція.

16. Підприємство і конкурентоспроможність галузі та національної економіки.

17. Конкурентне середовище підприємства (організації).

18. Оцінка рівня та інтенсивності конкуренції на ринках.

19. Конкурентоспроможність товару (послуги) і підприємства.

20. Визначення споживчої цінності товару (послуги).

21. Показники і чинники конкурентоспроможності підприємства (організації).

22. Основні напрямки і програми підвищення конкурентоспроможності підприємства.

23. Стратегії конкурентоспроможності підприємства.

24. Типізація стратегій конкурентоспроможності підприємства.

25. Конкурентні стратегії в сфері масового виробництва.

26. Конкурентні переваги вузької спеціалізації підприємства.

27. Кооперативні стратегії диверсифікації діяльності підприємства.

28. Конкурентні стратегії у сфері малого бізнесу.

29. Конкурентні інноваційні стратегії підприємства.

30. Методики розробки та оцінки ефективності стратегій конкурентоспроможності підприємства.

31. Конкурентоспроможність українських підприємств (організацій) на міжнародних ринках.

32. Модифікація форм і методів конкуренції у трансформаційний період.

33. Стратегії українських підприємств на міжнародних ринках.

34. Формування внутрішніх і зовнішніх умов міжнародної

1. конкурентоспроможності українських підприємств (організацій).

35. Міжнародні перспективи реалізації національних конкурентних переваг.

36. Конкурентоспроможність підприємства в умовах глобалізації.

37. Джерела та чинники досягнення глобальної конкурентоспроможності.

38. Конкуренція в глобальних галузях.

39. Конкурентний статус підприємства.

40. Соціальна відповідальність бізнесу і конкурентоспроможність підприємства.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. СУЧАСНІ ТЕОРІЇ КОНКУРЕНЦІЇ. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНЦІЇ. ДІАГНОСТИКА КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

Семінарське заняття: Сучасні теорії конкуренції. Державне регулювання конкуренції. Діагностика конкурентного середовища підприємства

Навчальна мета заняття: ознайомлення здобувачів вищої освіти з основами сутнісної характеристики поняття «конкуренція», особливостями трансформації економічних концепцій конкуренції, функціями та видами конкуренції, форми та засоби цінової і нецінової конкуренції.

План заняття:

1. Поняття конкуренції на галузево-секторальному рівні.
2. Дослідження сучасних проявів конкуренції лауреатами Нобелівської премії.
3. Взаємообумовленість конкуренції та конкурентоспроможності підприємства.
4. Життєво важливі інтереси підприємств на мікро-, мезо-, макро- і мегарівнях конкуренції.
5. Конкурентні переваги підприємств за умов цінової та нецінової конкуренції.
6. Інституціональне середовище і його вплив на конкуренцію.

Форма контролю знань – дискусія, усні опитування, демонстрація презентаційного матеріалу.

ТЕМА 2. ВИЗНАЧЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ТА ЇЇ СКЛАДОВИХ. ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ. МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Практичне заняття 2: Визначення потенціалу конкурентоспроможності соціально-економічних систем та її складових. Формування конкурентних переваг соціально-економічних систем. Методи забезпечення конкурентних переваг соціально-економічних систем.

Навчальна мета заняття: ознайомлення здобувачів вищої освіти з основами поняття «конкурентоспроможності соціально-економічних систем» та механізм її формування, основними засадами системного управління конкурентоспроможністю соціально-економічних систем та методичними підходами до оцінки конкурентоспроможності соціально-економічних систем.

План заняття:

1. Поняття конкурентоспроможності соціально-економічних систем та механізм її формування.

2. Засади системного управління конкурентоспроможністю соціально-економічних систем.

3. Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності соціально-економічних систем.

4. Методичні підходи до діагностики та управління конкурентоспроможністю соціально-економічних систем в сучасній парадигмі управління.

5. Формування конкурентних переваг на інноваційних засадах управління конкурентоспроможністю соціально-економічних систем.

Форми контролю знань – дискусія, усні опитування, демонстрація презентаційного матеріалу.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. СУЧАСНІ ТЕОРІЇ КОНКУРЕНЦІЇ. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНЦІЇ. ДІАГНОСТИКА КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

Семінарське заняття: Сучасні теорії конкуренції. Державне регулювання конкуренції. Діагностика конкурентного середовища підприємства

Навчальна мета заняття: ознайомлення здобувачів вищої освіти з основами сутнісної характеристики поняття «конкуренція», особливостями трансформації економічних концепцій конкуренції, функціями та видами конкуренції, форми та засоби цінової і нецінової конкуренції.

Кількість годин – 2 години.

План заняття:

1. Поняття конкуренції на галузево-секторальному рівні.
2. Дослідження сучасних проявів конкуренції лауреатами Нобелівської премії.
3. Взаємообумовленість конкуренції та конкурентоспроможності підприємства.
4. Життєво важливі інтереси підприємств на мікро-, мезо-, макро- і мегарівнях конкуренції.
5. Конкурентні переваги підприємств за умов цінової та нецінової конкуренції.
6. Інституціональне середовище і його вплив на конкуренцію.

Підготувати відповіді на дискусійні питання

(цільові виступи здобувачів вищої освіти з презентаційним матеріалом для розкриття дискусійних питань)

1. Компаративний аналіз поняття конкуренції та розвитку малого бізнесу.
2. Взаємозалежність конкуренції та конкурентоспроможності підприємницького сектору.
3. Диференціація видів конкуренції на мікро- та секторіальному рівнях.
4. Використання адаптаційних засобів у межах цінової та нецінової конкуренції.
5. Теоретичні аспекти вивчення сутності конкуренції.
6. Конкуренція на ринку: функції, види, форми.
7. Конкуренція як цивілізована форма боротьби за існування на вітчизняному ринку товарів і послуг.
8. Види конкуренції та їх особливості в Україні.
9. Правові засади економічної конкуренції як об'єкта державного регулювання.
10. Засоби цінової та нецінової конкуренції у господарській діяльності підприємств.

11. Переваги та недоліки адміністративних методів державного регулювання конкуренції.

12. Доцільність прийняття (чи удосконалення) правових норм для поліпшення антимонопольного регулювання в Україні.

13. Необхідність державної підтримки конкуренції на ринку.

14. Доцільність застосування окремих видів відповідальності за порушення законодавства про захист конкуренції в економіці України.

15. Розширення повноважень Антимонопольного комітету України.

16. Переваги та недоліки моделей антимонопольного регулювання.

17. Ефективність реалізації антимонопольних заходів державними органами України.

Форми контролю знань – дискусія, усні опитування, демонстрація презентаційного матеріалу.

ТЕМА 2. ВИЗНАЧЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ТА ЇЇ СКЛАДОВИХ. ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ. МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Практичне заняття 2: Визначення потенціалу конкурентоспроможності соціально-економічних систем та її складових. Формування конкурентних переваг соціально-економічних систем. Методи забезпечення конкурентних переваг соціально-економічних систем.

Навчальна мета заняття: ознайомлення здобувачів вищої освіти з основами поняття «конкурентоспроможності соціально-економічних систем» та механізм її формування, основними засадами системного управління конкурентоспроможністю соціально-економічних систем та методичними підходами до оцінки конкурентоспроможності соціально-економічних систем.

План заняття:

1. Поняття конкурентоспроможності соціально-економічних систем та механізм її формування.

2. Засади системного управління конкурентоспроможністю соціально-економічних систем.

3. Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності соціально-економічних систем.

4. Методичні підходи до діагностики та управління конкурентоспроможністю соціально-економічних систем в сучасній парадигмі управління.

5. Формування конкурентних переваг на інноваційних засадах управління конкурентоспроможністю соціально-економічних систем.

Підготувати відповіді на дискусійні питання

(цільові виступи здобувачів вищої освіти з презентаційним матеріалом для розкриття дискусійних питань)

1. Розподіл ймовірностей досягнення запланованих обсягів реалізації продукції у матриці «продукт ринок».
 2. Матриця «значущість ресурсу – доступність ресурсу» як інструмент стратегічного управління конкурентоспроможністю соціально-економічних систем.
 3. Необхідність формування стратегічного мислення для системи управління конкурентоспроможністю соціально-економічних систем.
 4. Фактори, що формують стратегічний рівень підприємства у конкурентному середовищі.
 5. Модель ієрархічної структури середовища, запропонована У. Діллом та розвинена А. Томпсоном.
 6. Переваги та недоліки моделей стратегічного аналізу конкурентоспроможності соціально-економічних систем (GAP-аналіз, PIMS-аналіз, LOTS-аналіз, модель SHELL/DPM, модель Хофера-Шенделя).
 7. Портфельний аналіз системи управління конкурентоспроможністю підприємств соціально-економічних систем.
 8. Формування системи управління конкурентоспроможністю на основі моделі конкурентних рішень К. Омае.
 9. Інформаційні системи управління конкурентоспроможністю підприємств соціально-економічних систем.
 10. Моделі формування стратегічної поведінки персоналу підприємства у середовищі досконалої конкуренції.
 11. Поточне та стратегічне бюджетування конкурентоспроможності підприємств у складовій соціально-економічних систем.
 12. Концептуальні основи формування організаційної системи управління конкурентоспроможністю стратегічного типу.
 13. Адаптація моделей портфельного аналізу та проектування в системі управління конкурентоспроможністю вітчизняних підприємств соціально-економічних систем.
 14. Синергія стандартних рішень за матрицею «балансу життєвих циклів» згідно з фазами життєвого циклу продукції.
 15. Параметризація відносної частки ринку та рівня конкурентоспроможності у матриці «конкурентоспроможність/частка товарного ринку».
 16. Цільове призначення уточнювальних методичних механізмів моделей управління конкурентоспроможністю підприємств соціально-економічних систем.
 17. Інформаційне забезпечення моделювання системи управління конкурентоспроможністю підприємства.
- Форми контролю знань** – дискусія, усні опитування, демонстрація презентаційного матеріалу.

Методичні рекомендації до підготовки презентаційного матеріалу

Мультимедійна презентація – інструмент, що дозволяє передавати інформацію у візуалізованому, схематичному вигляді, що підвищує її цінність.

Мультимедійної презентації створюється з використанням програми PowerPoint. Здобувачі вищої освіти на свій розсуд обирають структуру та дизайн слайдів. Текст слайдів повинен бути написаний та оформлений грамотно та на належному науковому рівні. Презентація зазвичай не повинна перевищувати 20 слайдів. Бажано обирати один стиль слайдів для всієї презентації. Можна скористатися шаблонами, які містить програма.

Загальні вимоги до презентації:

- на титульному слайді вказують: тема лекції, ПІП автора (здобувач/ка) і керівника роботи. Можливий варіант використання колонтитулів;
- текст презентації повинен виділятися на фоні слайда презентації (використання контрастних кольорів для фону і тексту);
- кегль шрифту повинен бути не менше 24 пунктів;
- відношення товщини основних штрихів шрифту до їх висоти орієнтовно становить 1:5;
- найзрозуміліше відношення розміру шрифту до проміжків між літерами: від 1:0,375 до 1:0,75;
- використання шрифтів без зарубок (їх легше читати) і не більше 1-2-х варіантів шрифту;
- довжина рядка не більше 36 знаків;
- відстань між рядками усередині абзацу 1,5, а між абзаців – 2 інтервали.

Вимоги до дизайну:

- використання єдиного стилю оформлення;
- відповідність стилю оформлення (графічного, звукового, анімаційного) до тематики презентації;
- використання для фону слайда психологічно комфортних тонів;
- фон повинен бути елементом заднього (другого) плану: виділяти, відтіняти, підкреслювати інформацію, розміщену на слайді, але не затуляти її;
- використання не більше трьох кольорів на одному слайді (один для фону, другий для заголовків, третій для тексту);
- відповідність шаблону до представленої теми (в деяких випадках може бути нейтральним);
- доцільність використання анімаційних ефектів.

Вимоги до змісту мультимедійної презентації:

- відповідність змісту презентації поставленим дидактичним цілям і завданням;
- дотримання правил орфографії, пунктуації, скорочень і правил оформлення тексту;
- лаконічність та завершеність тексту на слайді (зміст кожної частини текстової інформації має бути логічно завершено);

- стислість і лаконічність викладу, максимальна інформативність тексту;
- розташування інформації на слайді (переважно горизонтальне розташування інформації, зверху вниз головною діагоналлю; найважливіша інформація повинна розташовуватися в центрі екрану; якщо на слайді картинка, напис повинен розташовуватися під нею; бажано форматувати текст за шириною; не допускати «рваних» країв тексту).

Кожен слайд презентації повинен відображати основну думку доповіді. Текст повинен бути викладено простими реченнями. Дієслова мають бути в одній часовій формі. Заголовки повинні привертати увагу аудиторії та узагальнювати основні положення слайду. Заголовки повинні містити і великі, і малі літери. Слайди необхідно створювати не надто яскравими та без зайвих прикрас, щоб не створювати бар'єри для ефективної передачі інформації. Підписи до ілюстрації розміщуються під нею, а не над нею. Усі слайди презентації повинні бути витримані в одному стилі.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Процес виконання індивідуальної роботи складається з наступних етапів:

1. Ознайомлення з рекомендованою літературою та добір додаткових джерел.
2. Визначення основних теоретичних проблем, які мають бути вирішені в роботі.
3. Складання плану теоретичних питань роботи
4. Підготовка реферату (або есе).

Термін виконання самостійної та індивідуальної роботи:

- **початок роботи** починається після першої ознайомчої лекції з навчальної дисципліни;
- **закінчення та здача роботи на перевірку** за тиждень до підсумкового контролю.

Загальний обсяг роботи: обсяг роботи повинен бути не менше 15 друкованих сторінок (включаючи титульну сторінку)

Тематику для індивідуальної роботи здобувачі вищої освіти обирають самостійно за бажанням (попередньо обговоривши теми з викладачем).

Теми рефератів для індивідуальної та самостійної роботи

1. Теоретичні аспекти вивчення сутності конкуренції.
2. Конкуренція на ринку: функції, види, форми.
3. Конкуренція як цивілізована форма боротьби за існування на вітчизняному ринку товарів і послуг.
4. Види конкуренції та їх особливості в Україні.
5. Правові засади економічної конкуренції як об'єкта державного регулювання.
6. Засоби цінової та нецінової конкуренції у господарській діяльності підприємств.
7. Недобросовісна конкуренція у ринковій економіці.
8. Конкуренція на ринку товарів і послуг за умов наростання економічної та політичної кризи.
9. Монополія і конкуренція в господарській системі України.
10. Стратегічні пріоритети підвищення ефективності конкуренції в Україні.
11. Обмеження монополізму та захист суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції.
12. Державна підтримка конкуренції і антимонопольна політика.
13. Регулювання конкуренції на національному та міжнародному рівнях.
14. Антимонопольне регулювання в контексті світового досвіду.
15. Напрями підвищення ефективності державного регулювання конкуренції.
16. Аналіз інтенсивності конкурентного середовища та ступеня монополізації ринку.

17. Оцінювання конкурентного статусу підприємства на ринку.
18. Особливості управління портфелем стратегічних зон господарювання підприємства на ринку.
19. Напрями формування конкурентних переваг підприємства.
20. Галузеві особливості формування конкурентних переваг підприємств.

Оформлення роботи

Індивідуальна робота, як правило, виконується з використанням ПК та прикладних програмних засобів. Текст роботи має бути написаний українською мовою, грамотно, чітко, без повторень у форматі А4 (зокрема таблиці, схеми, діаграми, графіки тощо).

У готовому тексті роботи не дозволяється скорочувати слова та використовувати аббревіатури (крім загальноприйнятих).

Текстова частина. Текст роботи має бути надрукований з інтервалом півтора рядкових інтервали та висотою літер і цифр не менш, ніж 1,8 мм (шрифт 14 Times New Roman).

Текст повинен мати поля з 4-х боків аркуша: верхнє і нижнє не менше 20 мм, ліве – 25 мм, праве - не менше 15 мм.

Сторінки нумерують арабськими цифрами разом з титульною сторінкою.

Рубрикація. Текст роботи поділяють на окремі питання.

Наприклад:

ДЕРЖАВНА СИСТЕМА ОХОРОНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ.

Текст реферату (ВСПУП, ПЛАН).

ВИСНОВКИ.

Список використаних джерел. (до кожного питання окремо).

Ілюстрації. Ілюстрації (креслення, рисунки, графіки, схеми, діаграми) слід розміщувати у роботі безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. Всі рисунки, якщо їх в тексті більше одного, слід нумерувати послідовно в межах розділу, за виключенням ілюстрацій, поданих у додатках.

Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, відокремлених крапкою, наприклад, «Рис. 1.2. Структура органів державної фіскальної служби України» (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації та її назву розміщують під ілюстрацією.

Якість ілюстрації повинна забезпечувати їх чітке відтворення. Ілюстрації повинні бути роздруковані або виконані чорнилом, тушшю, пастою чорного кольору.

У залежності від об'єкта дослідження, задач і розмірів порівнювальних показників можуть бути використані графіки та діаграми.

Діаграми за формою побудови бувають площинні, лінійні та об'ємні. Площинні діаграми поділяються на стовпчикові, кругові, секторні, квадратні. Стовпчикові діаграми використовуються для порівнювання однойменних величин, для зображення динаміки, а також структури явищ. Стовпчикові діаграми будують у вигляді прямокутників вертикально або горизонтально. При побудові цих діаграм слід дотримуватись таких правил:

- стовпчики повинні бути однакової ширини;
- їх слід розміщувати на однаковій відстані один від одного або щільно;
- поряд з масштабною шкалою слід розташовувати цифрові написи.

Секторна діаграма – це коло, поділене на сектори. Цей вид діаграм використовується для характеристики структури або структурних зрушень.

Лінійні діаграми широко використовуються для характеристики виконання плану, розвитку явищ упродовж часу, при вивченні зв'язку між ознаками та законами розподілу. Лінійні діаграми будуються на координатному полі чи на числовій сітці. На осі абсцис слід відкладати у вибраному масштабі час, на осі ординат – значення показників на цей період часу.

Після назв діаграм, рисунків, графіків крапка не ставиться.

Приклад оформлення рисунку

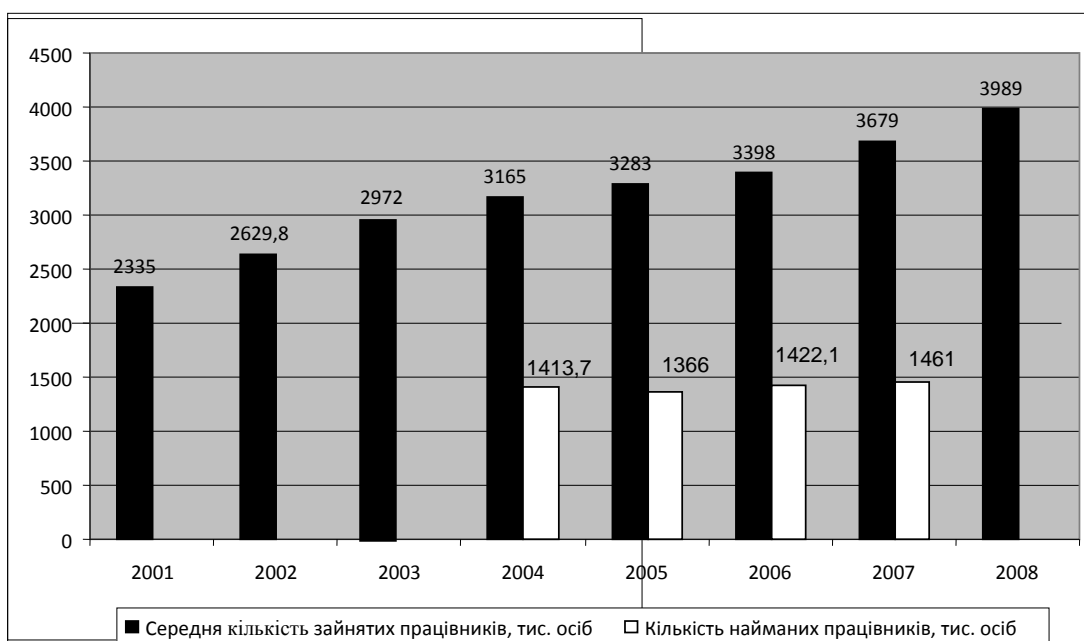

Рис. 2.5. Середньорічна кількість працюючих на суб'єктах малого підприємництва – фізичних осіб в період з 2015 по 2018 рік [112, с. 3]

Таблиці. Цифровий матеріал, як правило, оформлюють у вигляді таблиць. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово «таблиця» починають з великої літери. Назву не підкреслюють.

Приклад побудови таблиці

Горизонтальні та вертикальні лінії, які розмежують рядки таблиці, а також лінії зліва, справа і знизу, що обмежують таблицю, можна не проводити, якщо їх відсутність не утруднює користування таблицею. Діагональне ділення головок таблиць не допускається.

Розмір головки таблиці не регламентується, але висота рядка повинна бути не менша 8 мм (шрифт № 10)

На всі таблиці мають бути посилання в тексті звіту. Таблиці слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться у додатках. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, Таблиця 2.1. – перша таблиця другого розділу.

При перенесенні частини таблиці на наступну сторінку допускається заміна її головки або боковиків відповідними номерами, нумеруючи арабськими цифрами (як у першій частині таблиці). Слово «таблиця ___» вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: «Продовження таблиці __» з зазначенням номера таблиці.

Заголовки граф та рядків таблиць слід писати з великої літери, а підзаголовки з малої літери, якщо вони складають одне речення із заголовком. Якщо вони мають самостійне значення, то пишуться з великої літери. В кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять.

Заголовки і підзаголовки граф вказуються в однині. Заголовки граф, як правило, записують паралельно рядкам таблиці. У разі необхідності допускається перпендикулярне розташування заголовків граф.

Таблицю з великою кількістю рядків можна перенести на інший аркуш. При перенесенні таблиці на іншу сторінку назву вміщують тільки над її першою частиною. Таблицю з великою кількістю граф можна ділити на частини і розташовувати одну частину під іншою в межах однієї сторінки.

Графу «номер за порядком» в таблицю включати не допускається. При необхідності нумерацію показників, параметрів або інших даних слід вказувати в першій графі (боковику) таблиці безпосередньо перед їх назвою.

Таблицю (залежно від її розміру) розташовують під текстом, у якому вперше надається посилання на неї, а при необхідності – у додатку. Допускається розташування таблиці уздовж довгого боку аркуша документа.

Якщо всі параметри (показники), що наведені в графах таблиці виражені в одній і тій же одиниці величин, тоді її позначення можна розташувати над таблицею справа, а при поділі таблиці на частини – під кожною її частиною. Якщо у більшості граф таблиці наведені показники (параметри), що виражені одними і тими ж одиницями фізичних величин (наприклад, у тисячах гривень), але є графи з показниками, що виражені в інших одиницях фізичних величин, то над таблицею слід писати найменування переважаючого показника і позначення його фізичної величини, а в підзаголовках інших граф наводити розмірність інших параметрів.

Якщо чисельні значення величини в графах таблиці виражені в різних одиницях фізичної величини, їх позначення (розмірність) показують у підзаголовку кожної графи.

Позначення одиниці фізичної величини, загальної для усіх даних в рядку, слід вказати після її найменування.

Числове значення показника проставляють на рівні останнього рядка найменування показника. Значення показника у графі, яке наводиться у вигляді тексту, записують на рівні першого рядка найменування показника.

Приклад оформлення таблиці

Таблиця 1.2.

Рейтинг України за показниками сфери міжнародної торгівлі

Показник	Рейтинг України	Три найкращі країни	Три найгірші країни
Документи на експорт	31 з 40	Франція, Канада, Естонія	Таджикистан, Казахстан, Киргизстан
Час на експорт	33 з 40	Естонія, Данія	Узбекистан, Таджикистан, Казахстан

Джерело: складено на основі [149, с. 23-29]

Після таблиці обов'язково має бути вказано джерело (так само як і у випадку з ілюстрацією). Між ілюстрацією або таблицею і продовженням наукової роботи повинен бути 1 інтервал.

Текст, що повторюється в рядках однієї і тієї ж графи та складається з однозначних слів, які чергуються з цифрами, замінюють лапками. Якщо текст, що повторюється, складається із двох і більше слів, при першому повторенні його замінюють словами «те ж», а далі – лапками. Якщо попередня фраза є частиною наступної, то допускається заміна її словами «те ж» і додати додаткові відомості.

Не допускається замінити лапками цифри, які повторюються, математичні знаки, знаки процента і номери, позначення нормативних документів.

У разі відсутності окремих даних, в таблицю слід поставити прочерк.

Цифри в графах таблиць повинні проставлятися так, щоб розряди чисел по всій графі були розташовані один під другим, якщо вони відносяться до одного показника. В одній графі повинна бути дотримана, як правило, однакова кількість десятинних знаків для всіх значень величин.

Таблиці, за необхідністю, можуть бути перелічені у змісті з зазначенням їх номерів, назв (якщо вони є) та номерів сторінок, на яких вони розміщені.

Формули. Формули розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки. Вище і нижче кожної формули повинно бути залишено не менше одного вільного рядка.

Формули слід нумерувати порядковою нумерацією в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули, відокремлених крапкою, наприклад, формула (1.3.) – третя формула першого розділу.

Номер формули зазначають на рівні формули у дужках у крайньому правому положенні на рядку.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять до формули, слід наводити безпосередньо під нею у тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Пояснення значення кожного символу слід давати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають з абзацу словом «де» без двокрапки.

Приклад оформлення формули

Інтегральний показник реалізації потенціалу сектору малого і середнього бізнесу повинен мати вигляд лінійної згортки:

$$ISME = \sum_{j=1}^m \alpha_j \times z_j \quad (1.1)$$

де α_j – вагові коефіцієнти, що визначають ступінь внеску j -го показника в інтегральний індекс;

z_j – нормалізовані значення вхідних показників x_j .

Формули, що йдуть одна за одною і не розділені текстом, відокремлюють комою.

Усі формули, якщо їх у роботі більше однієї, повинні нумеруватися наскрізною нумерацією арабськими цифрами, за винятком формул, які розміщені у додатках. Допускається нумерація формул у межах розділу. У цьому випадку, номер формули складається із номера розділу та порядкового номера формули, які розділені крапкою (як показано вище для формули 1.1.).

Переносити формули на наступний рядок допускається тільки на знаках операцій, які виконуються, причому знак на початку наступного рядка повторюється. При перенесенні формули на знаку множення використовують знак « \times ».

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

Самоперевірка знань здобувачів вищої освіти з дисципліни «Конкурентоспроможність соціально-економічних систем» полягає у виконанні тестових завдань:

1. Встановити, яка з перелічених ознак не належить до основних ознак конкуренції:

- а) наявність на ринку товарів і послуг з однаковими характеристиками або подібних між собою товарів і послуг;
- б) рівний і повний доступ всіх учасників до інформації (ціни товарів);
- в) встановлення ціни товару, яка відповідає рівню беззбитковості;
- г) велика кількість на ринку незалежних один від одного продавців і покупців певного виду товару.

2. Визначити, яке поняття не відповідає визначенню конкуренції:

- а) об'єктивне економічне явище, яке в розвиненому товарному виробництві примушує господарюючих суб'єктів прагнути до збільшення прибутку;
- б) боротьба підприємств за обмежений обсяг платоспроможного попиту споживачів, яка ведеться ними на доступних сегментах ринку;
- в) суперництво у будь-якій сфері діяльності між окремими юридичними або фізичними особами, які зацікавлені у перемозі над суперниками при досягненні однієї і тієї ж мети;
- г) виключне право будь-якої діяльності, що належить одній особі чи групі осіб, а також встановлення контролю над однією чи кількома галузями виробництва з метою збільшення прибутків.

3. Який з перелічених рівнів не входить до переліку виділених Ф. Котлером рівнів конкуренції?

- а) конкуренцію торговельних марок;
- б) галузеву конкуренцію;
- в) неформальну конкуренцію;
- г) формальну конкуренцію.

4. У Законі України «Про захист економічної конкуренції» частина поняття «економічна конкуренція» трактується як:

- а) досягнення суб'єктом господарювання домінуючого становища на ринку товару, підтримання або посилення цього становища;
- б) забезпечення ефективного управління суб'єктом своїми конкурентними перевагами;
- в) змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання;
- г) економічний процес взаємодії, взаємозв'язку та боротьби комерційних суб'єктів в межах ринкової системи.

5. У дослідженнях якого представника класичної політичної економіки були висвітлені перші найбільш цілісні теоретичні положення про рушійні сили конкуренції:

- а) А. Маршалла
- б) Й. Шумпетера;
- в) А. Сміта;
- г) Дж. Робінсона;

6. Яка теорія стверджує, що знання в якості бізнес-активів компанії, породжує мультиплікативний ефект по відношенню до інших факторів виробництва, впливаючи на рівень ефективності їх застосування?

- а) теорія абсолютних переваг;
- б) теорія управління;
- в) теорія конкурентних переваг;
- г) еволюційна теорія.

7. Вихідним положенням якої теорії був принцип абсолютних переваг?

- а) неокласичної;
- б) класичної;
- в) інституціональної ;
- г) поведінкової.

8. На думку якого відомого науковця, успіх у конкурентній боротьбі підприємства залежить від інтеграції в ті чи інші галузі?

- а) А. Маршалла;
- б) Й. Шумпетера;
- в) Дж. Стіглера;
- г) Дж. Робінсона.

9. Згідно якої концепції необхідно звернути увагу на формування нових ринків як одну із головних конкурентних переваг і факторів досягнення успіху в конкурентній боротьбі?

- а) концепції підричних інновацій;
- б) концепції «ко-еволюції»;
- в) концепції «стратегії блакитного океану»;
- г) структурної концепції.

10. Оберіть групи, які найбільш повно характеризує функції конкуренції залежно від охоплення економічного простору:

- а) макроекономічні та мікроекономічні;
- б) прості та складні;
- в) матеріальні та нематеріальні;
- г) абсолютні та відносні.

11. Вкажіть, яка з представлених характеристик відповідає відображенню інноваційної функції конкуренції?

- а) реалізується через зростання пристосування суб'єктів ринку до динамічної ринкової кон'юнктури;
- б) виявляється у створенні стимулів до удосконалення, прогресу та їх фінансування;
- в) забезпечує формування досконалого ринку на всій території країни;
- г) проявляється у боротьбі за отримання найбільшої суми сукупних матеріальних благ і послуг, вироблених на більш вигідних умовах.

12. Оберіть види конкуренції залежно від характеру задоволення потреб споживача:

- а) цінова, нецінова;
- б) функціональна; видова; предметна;
- в) внутрішня, міжнародна, глобальна;
- г) ефективна, неефективна.

13. Конкуренцію залежно від ступеня інтенсивності класифікують на:

- а) функціональну; видову; предметну;
- б) параметричну, товарну, марочну;
- в) привабливу, помірну, жорстоку, гіперконкуренцію;
- г) цінову, нецінову.

14. Яка функція конкуренції проявляється у формуванні досконалого ринку?

- а) регулююча;
- б) адаптаційна;
- в) інноваційна;
- г) алокаційна.

15. Прояв конкуренції у їх боротьбі за отримання найбільшої суми сукупних матеріальних благ і послуг, вироблених на більш вигідних умовах відповідає ?

- а) алокаційній функції;
- б) адаптаційній функції;
- в) розподільчій функції;
- г) інноваційній функції.

16. Конкуренція, яка виникає при виробництві товарів певним підприємством, які поряд з товарами інших підприємств задовольняють конкретну потребу споживача, за формою є:

- а) функціональною;
- б) ціною;
- в) видовою;
- г) предметною.

17. Оберіть який вид конкуренції належить до її класифікації «за умовами продажу»?

- а) предметна;
- б) видова;
- в) цінова;
- г) внутрішня.

18. Який тип конкурентної поведінки не існує?

- а) креативний;
- б) пристосовницький;
- в) забезпечуючий;
- г) дисконтний.

19. Яка з перелічених причин не вимагає державного регулювання конкуренції:

- а) необхідність захисту законних інтересів дрібних та середніх виробників, споживачів;
- б) потреба підтримання значного конкурентного рівня ринкового середовища;
- в) необхідність збільшення прибутковості комерційної діяльності підприємств;
- г) наявність у конкуренції негативних рис, що завдають шкоди конкурентному середовищу.

20. До цілей державного регулювання конкуренції не відносять:

- а) забезпечення свободи конкуренції, що стимулює розвиток суперництва між товаровиробниками за споживачів;
- б) захист прав споживачів як економічно слабшої сторони у відносинах з товаровиробниками;
- в) захист національного товаровиробника, що відповідає інтересам національної економіки;
- г) забезпечення ефективного використання підприємствами власного ресурсного потенціалу.

21. До напрямів розвитку конкурентної політики належать:

- а) збільшення цін на товари;
- б) зменшення адміністративних витрат;
- в) встановлення різних умов для учасників ринку;
- г) збільшення регуляторних бар'єрів.

22. Яку з наведених функцій виконує державне регулювання конкуренції?

- а) регулювання трудових відносин;
- б) гарантування прав і свобод підприємств;
- в) підтримка монополій;
- г) забезпечення периферійного розвитку.

23. Дотримання якого принципу державного регулювання конкуренції забезпечує його ефективність?

- а) опосередкований вплив на підприємства через використання нормативно-правових інструментів;
- б) збільшення обсягу виробництва підприємств;
- в) фізичної захищеності майна, персоналу та комерційної інформації;
- г) соціальної відповідальності підприємництва.

24. Державне сприяння розвитку конкуренції, державний контроль, нормативно-правове регулювання, інституційне регулювання – відповідає сутності?

- а) конкурентного середовища;
- б) державного кредитування;
- в) конкурентної політики;
- г) податкової системи.

25. До загальних положень Закону про захист економічної конкуренції не відносять:

- а) Визначення термінів;
- б) Сфера застосування Закону;
- в) Антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання;
- г) Державна політика у сфері розвитку економічної конкуренції та обмеження монополізму.

26. Законодавчі засади забезпечення захисту економічної конкуренції не закладені в таких нормативно-правових актах?

- а) «Про захист від недобросовісної конкуренції»;
- б) «Про Антимонопольний комітет»;
- в) «Про інвестиційну діяльність»;
- г) «Про захист економічної конкуренції».

27. Виконання яких цілей не покладено на Антимонопольний комітет України?

- а) захист інтересів підприємців та споживачів від порушень у сфері конкуренції;
- б) забезпечення державного контролю за дотриманням антимонопольного законодавства;
- в) протидія кримінальним корупційним правопорушенням;
- г) реалізація політики сприяння розвитку товарних ринків і конкуренції.

28. До порушень законодавства про захист економічної конкуренції не відносять:

- а) антиконкурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю;
- б) концентрація без отримання відповідного дозволу органів Антимонопольного комітету України у разі, якщо наявність такого дозволу необхідна;
- в) зловживання монопольним (домінуючим) становищем;
- г) участь у конкурентній боротьбі.

29. Оберіть документ, в якому зазначено, що держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпекою продукції та усіх видів послуг і робіт:

- а) «Про захист від недобросовісної конкуренції»;
- б) «Про Антимонопольний комітет»;
- в) «Конституція»;
- г) «Господарський кодекс».

30. Які дії не можуть виконувати представники Антимонопольного комітету України?

- а) накладати штрафи, застосовувати інші санкції;
- б) вимагати від суб'єктів господарських відносин інформацію про реалізацію конкурентної політики;
- в) приймати власні нормативно-правові акти;
- г) встановлювати норму прибутку підприємствам.

31. Які заходи не застосовується за порушення законодавства про захисту конкуренції?

- а) застосування заходів адміністративної відповідальності;
- б) застосування заходів цивільно-правової відповідальності;
- в) застосування заходів щодо розкриття комерційної таємниці;
- г) застосування санкцій та накладання штрафів.

32. Якій країні належать вперше сформульовані правила і порядок захисту конкуренції?

- а) Польщі;
- б) Японії;
- в) США;
- г) Китаю.

33. В якій моделі здійснення експортної експансії є пріоритетним заходом антимонопольного регулювання?

- а) європейській
- б) японській;
- в) американській;
- г) австралійській.

34. Яке з перелічених визначень відповідає сутності поняття «конкурентне середовище»:

а) обставини, що перешкоджають (обмежують) суб'єктам господарювання, що діють на цьому ринку, покинути його з метою знайти на інших товарних ринках покупців (продавців) у зв'язку з труднощами реалізації того, у що був вкладений капітал;

б) відомості в будь-якій формі й вигляді та збережені на будь-яких носіях, пояснення осіб та будь-які інші публічно оголошені чи документовані відомості;

в) результат і умови взаємодії великої кількості суб'єктів ринку, що визначають відповідний рівень економічного суперництва і можливість впливу окремих економічних агентів на загальну ринкову ситуацію;

г) становище суб'єкта господарювання на ринку, яке дозволяє йому самостійно або разом з іншими суб'єктами господарювання визначати умови обороту товарів на ринку завдяки тому, що суб'єкт господарювання.

35. Перелік конкурентних сил мезорівня конкурентного середовища не включає:

а) загрозу появи нових конкурентів;

б) конкуренцію серед існуючих підприємств усередині галузі;

в) ринкову владу покупців;

г) економію від масштабу виробництва.

36. Які дії передбачає діагностика конкурентного середовища:

а) оцінювання певним способом рівня конкурентоспроможності підприємства з урахуванням дії зовнішніх і внутрішніх чинників, що базується на динаміці результуючих показників діяльності;

б) розробку комплексу заходів, засобів та методів, які застосовує держава в особі уповноважених органів з метою попередження та зменшення негативних проявів конкурентної боротьби, монополізму у сфері господарювання та посилення позитивних ознак конкуренції;

в) встановлення результату і умов взаємодії великої кількості суб'єктів ринку, що визначають відповідний рівень економічного суперництва і можливість впливу окремих економічних агентів на загальну ринкову ситуацію;

г) створення умов для впливу на реалізацію товарів на ринку і стимулювання виробництва необхідної споживачеві продукції.

37. Діагностика конкурентного середовища підприємства може приймати форму:

а) збалансування кон'юнктури ринку, поєднання економічних інтересів споживачів, розвиток конкурентного середовища;

б) точкового моделювання, дослідницького імплектування, соціальних досліджень, екзит-поли;

в) аналітичного, експертного, імітаційного оцінювання;

г) історичного генезису або інституціонального моделювання.

38. На якому етапі здійснюється характеристика конкурентних сил експертним шляхом на основі моделі п'яти сил М. Портера?

- а) оцінювання стратегічної позиції;
- б) збору вихідної інформації та зведення економічних показників до зіставного вигляду;
- в) визначення типу ринку та оцінювання конкурентних сил його суб'єктів;
- г) формування конкурентного потенціалу підприємства на ринку.

39. Коефіцієнт загального впливу конкурентного середовища на діяльність підприємства розраховують:

- а) за результатами експертного оцінювання конкурентних сил на ринку;
- б) за результатами аналітичної діагностики;
- в) за результатами імітаційної діагностики;
- г) за результатами оцінювання інтенсивності конкуренції.

40. При встановленні інтенсивності конкуренції не використовують:

- а) коефіцієнт рентабельності ринку;
- б) узагальнений показник інтенсивності конкуренції;
- в) темп зростання обсягів реалізації продукції підприємства на ринку;
- г) карту конкуренції.
- г) коефіцієнтом Лернера.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основні нормативні акти:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18-22. Ст. 144. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/card6>.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 р. № 3659-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 50. Ст. 472. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>.
4. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР. *Відомості Верховної ради*. 1996. № 36. Ст. 164. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
5. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 12. Ст. 64. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.
6. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. Ст. 646. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
7. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 36. Ст. 266. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

Підручники:

1. Базилевич В. Д. Макроекономіка: підручник. К. : Знання, 2019. 694 с.
2. Базилевич В. Д. Економічна теорія: політична економія: навч. посібник (9-е вид.). К. : Знання, 2014. 710 с.
3. Білецька Л., Савич В., Білецький О. Економічна теорія. Політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. К. : ЦУЛ, 2017. 688 с.
4. Горлач М. І. Економічна теорія: підручник. К. : ЦУЛ, 2017. 532 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Гронтковська Г. Макроекономіка: навч. посібник. К. : ЦУЛ, 2017. 672 с.
2. Янковий О. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: монографія. Одеса : Атлант, 2013. 470 с.
3. Лупак Р. Л., Васильців Т. Г. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посібник. Львів, 2016. 484 с.
4. Цибульська Е. І. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посібник для студ. 051 «Економіка». Харків : Вид-во НУА, 2018. 320 с. URL : http://www.dut.edu.ua/uploads/1_1767_46483511.pdf.
5. Шевченко Л. С. Стратегічний бізнес-консалтинг: навч. посібник. Харків : Право, 2019. 302 с.
6. Шевченко Л. С. Стратегічний інноваційний менеджмент: навч. посібник. Харків : НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2019. 155 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Ferrara L. International Macroeconomics in the Wake of the Global Financial Crisis. Springer, 2018. 298 p.
2. Mateer D., Coppock L. Principles of Microeconomics. W. W. Norton & Company, 2018. 689 p.
3. Musgrave F. Macroeconomics (6th ed.). Barron's Educational Series, 2018. 352 p.
4. Варналій З. С. Конкуренція і підприємництво: монографія. К. : Знання України, 2015. 463 с.
5. Янковий О. Г. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: монографія. Одеса : Атлант, 2013. 470 с. URL : http://oneu.edu.ua/wpcontent/uploads/2018/01/monografiya_ep_2013.pdf.
6. Миколенко І. Г. Особливості конкурентних стратегій розвитку підприємств України. Social and Economic Changes of contemporary society. Monograph. Opole : The Academy of Management and Administration in Opole, 2017. Pp. 124-130.
7. Нагачевська Т. В., Феліксова Л. Ю. Напрямки формування міжнародної конкурентоспроможності ІТ-сектору України. Bezpieczeństwo w cyberprzestrzeni wyzwaniem XXI wieku, red. nauk. dr hab. Tomasz R. Dębowski. Wrocław : Uniwersytet Wrocławski, 2016. 12 с.
8. Паршина О. А. Управління конкурентоспроможністю продукції машинобудування: концепції, рішення, стратегії: монографія. Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2010. 287 с.
9. Наливайко А. П., Гребешкова О. М., Решетняк Т. І. та ін. Стратегія підприємства у постіндустріальній економіці: монографія. К. : КНЕУ, 2017. 418 с.

Інші джерела:

1. Офіційний сайт Національної бібліотеки ім. Вернадського. URL : <http://www.biblvnad.org.ua>.
2. Менеджмент. Бізнес. URL : <http://www.management.com.ua>.

Інтернет-ресурси:

1. Сервер Верховної Ради України. URL : <http://www.rada.gov.ua>.
2. Міністерство фінансів України. URL : <http://www.minfin.gov.ua>.
3. Державна фіскальна служба України. URL : <http://www.sta.gov.ua>.
4. Державна митна служба України. URL : <http://www.customs.gov.ua>.
5. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL : <http://www.ssmc.gov.ua>.
6. Рахункова палата України. URL : <http://www.ac-rada.gov.ua>.
7. Нормативні акти України. URL : <http://www.nau.kiev.ua>.
8. Налоги и бухгалтерский учет. URL : <http://www.basa.tav.kharkov.ua>.
9. Урядовий портал. URL : <http://www.kmu.gov.ua>.
10. Державний комітет статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Навчальне видання

**Фісуненко Надія Олександрівна
Альошина Тетяна Валеріївна
Остапенко Тетяна Миколаївна**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ
СИСТЕМ»

Редактор, оригінал-макет, дизайн – *Є. В. Коваленко-Марченкова,
А. В. Самотуга*

Формат 60x84/16. Друк – цифровий.

Гарнітура – Times New Roman. Ум.-друк. арк. 2,45. Обл.-вид. арк. 2,63.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 370-96-59

Свідоцтво про внесення до державного реєстру КВ № 6054 від 28.02.2018 р.